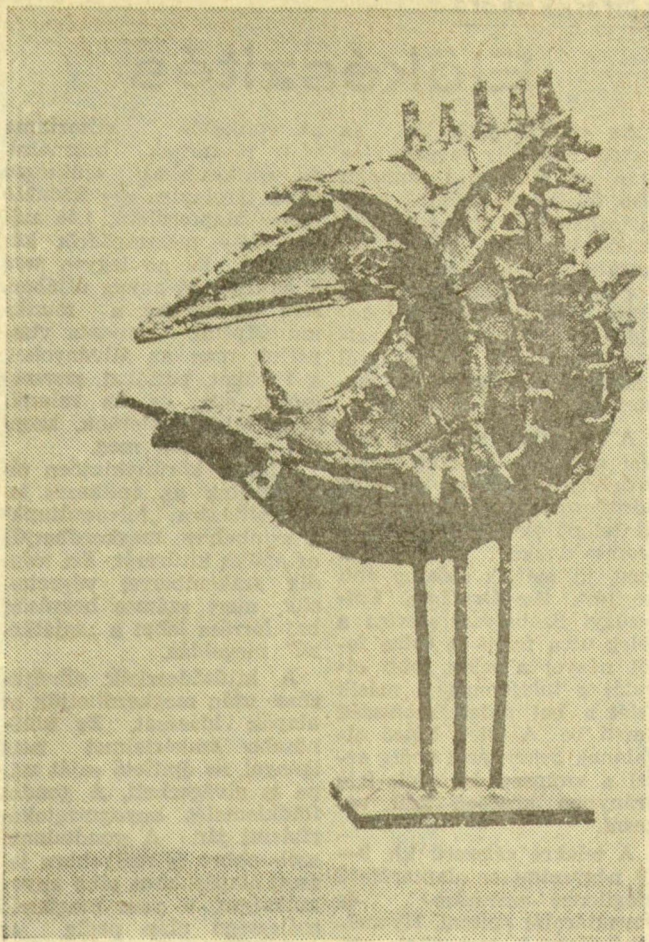

MEDVE PÁL BÉKÉS ÖREGSÉGE

KALMAR FERENC

HOLDMADAR

Veress Miklós

ELÉGIA

Es eljön az ősz

suhogó madarak ősze

mindig elmaradó utazások fekete-fehér ősze
utószézon-ölelések keserű keserű ősze
hullámozó egek szürke folyók elapadásának ősze
könnyörögj könnyörögj értünk könnyörtelenség ősze
bogáncsok kapaszkodjatok a vadul csaholó időbe
költözzetek át ragyogó lelkek toronyba kéregbe kőbe

mert eljön az ősz

ősze a sárga szavaknak

kürtészó hajtja a fegyver elé falkáját földi vadaknak
eső indázik és a sárrózsák bimbói mind kifakadnak
eljön az ősz maradék mosolygó söpörd össze

[szugorgatva magának]

szüretetek megtépett hegyei mögötted messze

[maradnak]

ősze jön ősze az összebúvó falaknak

örvénylik a hang benne lehullt kacatjaink égre

[forognak]

ez az ősz

füstkarú lovag vágat elvesztett egekért
stakján szürke a toll és mellén horpad a vért
záporok géppuskatüzében köddé lesz mire ideért
ez az ősz vénnek morgása innye kopott fogakért
ez az ősz feldokló ima szelidségért és haragért
ez az ősz tántorgó emlékmű elfeledett nyarakért
visszahangok katedrális a hol halálig hajlik a térd
Gyerekek iramlík a férfi kinyitja a mindegy kapuját
[Hozatért]

Közönséges hétköznapi volt, reggel fél öt, amire Medve Pál békés öreg-sége kezdetét vette. A zsalugáteren keskeny csikokban átsugárzott a hajnali fény, ugyanúgy, mint előző nap, vagy valamivel erősebben. Medve Pál megszokott, nyugodt mozdulattal visszahajtotta takaróját, felült, leengedte lábait az ágyról, azután levezette karóját és az ébresztőt. Fél öt volt, pontosan fél öt.

Nyugdíjazásának első napja nem jelentett különösebb izgalmat számára, hiszen évek óta készült erre az időre.

— Fiam — mondta az asszonynak, amikor az még élt — majd akkor másképp lesz. Ne is panaszkodj, nem ülhettek naphosszat a szoknyádon.

Megegyeztek hát némán, hiszen a felesége addig se szólt semmit, csak nézett Medve Pálra, amikor az munka után a kertbe ment, a kertből jövet az udvaron fabrikált, sötétedéskor még a szobában szöszmötölt valamit.

Házasságuk alatt alig történt valami. Felkelt és lefeküdt, nyarak jöttek és telek búcsúztak. Gyermekek nem született. Dolgozott, s ha hazament felderülve ölelte meg az asszonyt. Néha lábujjhegyen lopózva meglepte feleségét: krémest vásárolt valahol. Vettek egy papagájt meg egy néprádiót. Amikor kitört a háború, a légnyomástól megdőlött a papagáj, Medve Pál ott volt a Don-kanyarban, de életben maradt. Egy nap órá is sor került; elindult hát az asszonyhoz. Többnyire gyalog ment, de hazaért. Az asszony mégsem tudott nevetni többé.

Mivel addig szükségük volt a házra, kaptak egy kiürült szoba-konyhás házat kis kerttel. A régi lakók egy szőnyegbambázás alkalmával elpusztultak. A kertet Medve Pál gyerekes örömmel azonnal szívbe fogadta.

Evről-évről hol ezt vásároltak, hol azt. Észre sem vették: kinőtték a szobát.

— Nekünk jó ez már — mondogatta az asszonynak, s valóban: minden elfért. A falak olykor mintha szégyenkezve kitágultak volna. Medve Pál nem látta, hogy kevés a hely. Az asszony sohasem említette.

Háromra hazaért a gyárból, a felesége csak ötre érkezett. Medve Pál megejtette, amit a tálhelyen talált a lábszámban, majd kiment a kertbe, és kapált, gyomlált. Így volt ez minden esztendőben.

Azon a közönséges hétköznapon, amikor Medve Pál békés öreg-sége kezdetét vette, nem szólt az ébresztő, de fél öt volt, pontosan fél öt. Felébredt, észbe jutott, hogy tegnap este fel se húzta a csengőszerszemet, nem hallhatott hát semmit. Gyors mozdulattal megmosdott és felöltözött.

— Békés öreg-ség — mormogta és újból megcsóválta a fejét. Addigra a széttárt zsalugáterek között, a nyitott ablakon nagy fehér folyamban ömlött a szobába a fény.

Beszívta az új nap illatát. Visszaforult a szoba felé, levette a villanyóra tetejére készített pipát és lassan szipákolva, okos kis acélszűrőjével segítve az akadozó levegőt, rágyújtott.

Megkereste a csákányt, az ásót és a nagyfejű szét, majd vállán megtámasztva az erős, csillogó nyelvű szerszámokat, nagy léptekkel a kert végébe tartott. Oda nem vethetett semmit, csak ritkás fű árult az ormótlán kövek és tégladarabok között. 1944-ig valami építmény állt ott, de egy szeptemberi zuhanóbombázó négyemeletes házra méretezett bombája teltalálta. Mire Medve Pálék megkapták a lakást, a gödör eltűnt, s a törmelék között csak csenevész fű sarjadt. Fiatál fűzfa — ki tudja honnan tévedt e messzi partra — hajolt a kövek fölé.

Az öregember nem sokáig gondolkodott. Nekifohászodott a fejszének és rásújtott a fűzfa törzsére. Újjai keményen fonódtak a szerszám nyelére, úgy markolta fölényes magabiztossággal. Talán erdei favágó ősei, időtlen idők őstörzsei rejtőztek benne. Nehéz zuhanások ékeltek a fát egyre mélyebb háromszögben. Fél nyolcra a fűz már ágaitól megfosztva, csupaszon kiterítve feküdt a ház előtt. Visszamaradt csonkjait is kiásta. Medve Pál akkor pihent egy keveset.

A külvárosi utcában gyerekek futottak az iskola felé, szemetes kukák süvítése és csattogása hallatszott, két hangos asszony igyekezett pletykálva a piacra, de Medve Pál újból a kert végében állt. Nem érzett különösebb fáradtságot, csákányt vett hát a kezébe és először a nagyobb kövek körül lazította a talajt.

Tompán dobbant a föld, néha felcsikordult a megsérült kő. Betondarabok, téglák szaporodtak egy csomóba. De — úgy látszik a gödört is törmelékkel tömték meg — még rengeteg fehér- és vöröshátú akadály bújkált a földben.

Kettőre elkészülők — gondolta — kettőre bizonyosan. Tudta már, honnan hozza a porhanyós, jó, fekete földet. A csákány után ásót használt, s halomra dobálta, amit kifejtett.

Délben, amikor a harangok szóltak, már jól előrehaladt a munkával. Úgy érezte kissé fáradt, de nem akart leülni, hiszen kettőre el kell készülnie. A terület háromnegyedét megtisztította már, ez az utolsó rész ugyan kemény munkát ígért, kettőre azonban mindenképp meglesz.

A megmaradt utolsó negyedben azonban váratlan akadályra talált. Hatalmas betondarab gubbasztott földben, lehetett vagy másfél mázsa. Kúp alakját látva úgy gondolta: az egykori betonbunker roncs süvegével viaskodik. Körülcákányozta, kiásta sírjából. — Töredezett széle a bomba rendkívüli erejét mutatta. Ingott, imbolygott, ez a megkövült sapka, de a gödörből kiemelt szinte lehetetlen feladatnak látszott. Próbálkozott vasrúddal, kötélle, de az utolsó ellenfél megmakacsolta magát — alátámasztva

két oldalát egy-egy téglával, feszítette, nyomta, gördítette lépésről-lépésre a súlyos terhet. Már-már úgy érezte megszakad, térde lecsuklik, s a mázsás süveg ráborul kifulladás testére. De azután továbbbökkel a beton, akár egy lomhán heverő halott állat.

Valamivel két óra előtt kiürült a gödör és himbálózva, ostobán feküdt a napon az öreg utolsó ellenfele, a hátára fordult gigantikus bogár.

Az öreg leült egy kőre. Nem gyűjtött rá, mert kissé szédült, s emelgő furcsa érzés szorította a gyomrát. Felsírt a gyári sziréna, lassú galambok szálltak a lebegő könnyű égen. Játékos szél hullámozott a férfi nyirkos homlokán, megrezgellte a fehér hajszálakat.

Medve Pál a szomszédos kiserétre vitte a köveket és a téglatörmelékét. Visszafelé porhanyós fekete földet talicskázott. A talicska tartalmát befördítette a gödörbe, azután felrakta a köveket, hogy megismételje útját a rét felé.

Még világos volt, de az idő igencsak előrehaladt. Sietnie kellett, hogy sötétedés előtt végezzen. Mire nyolcad-szor indult, nehezen markolta fel az utolsó köveket. A gödört teljesen betemette már, vissza üres talicskával jöhet. Elindult, s bár megtántorodott a kertkapunál, a következő pillanatban már rendben volt minden. Arra gondolt, hogy még ma este elveti, amit tervezett. Frissebben tolt a hát a talicskát és hirtelen olyan kedve támadt, hogy felfűtöztette a drótókon hintázó fecskékre. De azután újból előrehajtott a deres fejét és nehezen zihálva gördítette tovább utolsó rakományát.

Itt a réten földszag és a közlegő este hűvös párái csitították az öreg lélegzetét. Csönd volt, a fűvek és fák csöndje lebegett az egész vidéken.

Este nyolc felé végzett a munkával. Az egyenletesen elgereblyélt új ágyás már némán rejtette az öregember kezétől elbúcsúzott magvakat. Erősen sötétedett, furcsa madárhangok halkultak el az apró házak között. Mindenfelé hazajöttek már a gyárakból, ülték az emberek és beszélgettek. Beszéltek a házak előtt, a házakban, rádióztak, nevettek sírtak, vagy éppen saját szívükhöz szóltak valamit. Medve Pál arra gondolt, hogy később át-megy a szomszédba, de ült tovább a konyha küszöbén, úgy hallgatta az estét. Nem érzett semmi erőt magában, csak végtelen nyugalmat és csöndet.

Kilenc után lassan feltáplázkodott és újból elindult a kert végébe. A kerítés mellett, ahol estig dolgozott, csak az elgereblyélt föld látszott.

Megbotlott valamiben: a holdfény töredezett tégladarabkát világított meg a lába előtt. Lehajolt, hogy fölemelje. Nehezen görnyedt a föld felé, de hirtelen csodálatos könnyűséget érzett, s hideg suhanást a halántéka körül.

Arccal bukott előre és azonnal meghalt. Akkor már éjszaka volt.

Atmenetileg kissé erőre kapott. Bizonyára sokat segített ebben a Hubertuszon kívül a Mecseki, s a szilvapálka, mert újabban ezt is megkedvelte. Nem, bort vagy sört soha nem ivott, csak ezt a néhány nemes italt bírta el a gyomra. Atmeneti erőre kapásában az segítette, hogy Karolina nem bírta elviselni a szilva szagát. Pfu! — kiáltotta, s hátat fordított az ágyban. A Hubit ugyan kedvelte, de a szilvát! Így lett Aladár házasságának természetes szabályozója a szilvapálka.

A mi Jeromosunk közben szinte észrevétlenül tündökölni kezdett. A városka legjobb körébe vitték, másodnaponként vacsora itt, névünnepele amott, s már mindenki tudta, hogy aki a főkönyvelő urat nem akarja megbántani, az borral sosem kínálja. Egy-egy spicces este után hol egy kínai vőst, le — később már ügyesen és szándékosan —, hol a tévé előtt álló hatvancitis Gorka-remeket. Ilyenkor Karolina hisztériás rohamot kapott, amit ő eleinte úgy csillapított le, hogy a fürdőszobába hurcolva ráspriccelt a tussal. Később egyszerűbb megoldáshoz folyamodott — hiszen alig bírta húzni a hetvenöt kilós testet —, s egyszerűen nyakon vágta. Ilyenkor elmaradt a házastársi ölekezés. Ez lett Aladár második szabályozója.

Lehet, hogy nagybátyjának is panaszkodott a fizikailag is alaposan megsértett asszony, mert egyszer behívta az igazgató a mi Jeromosunkat, s egészen csendesen és mosolyogva csak ennyit mondott neki: „Kedves fiam, nem kellene neked talán valamivel kevesebbet és ritkábban innod?”

De hát ezt Jeromos, aki lassanként a hivatal központjává fejlődött, s akit, a kiszivárgó hírek miatt, egyre karakánabb legénynek tartottak, fel sem vette. Hiszen már nyílt titok volt, hogy a főnöknek meg vannak számlálva a napjai, valami valutaügybe keveredett. Lassanként elfordultak a vezértől, s egyben unokahúgától is.

Jeromos tündöklése ekkor egy pillanatra kockán forogott. Valahogyan ki kell kerülnie sértetlenül ebből a rokoni csávából. Egy deci szilva aztán felnyitotta látását, és pompás tette sarkallta.

Az igazgató úr ugyanis még kitalálta, hogy egy pénzügyi tárgyalásra hivatalosan Bécsbe küldjék. Mi történne, ha Karolina is vele tartana, ha Aladár mellett egyszerűen elviselhetlenné válna az élet? Mert, hogy az igazgató-nagybácsi nem fog visszatérni nyugati útjáról, azt tündöklő hősünk biztosan remélte. Miután a már testileg is többször megsértett feleség mind gyakrabban emlegette, hogy

részesen férje mellett elviselhetetlen az élet. Aladár egy este végre is hajította tervét. Színjőzanon, de elszántan megjárta az illuminált, s az első korholó szó után a konyhában egymás után tizenhat tányért vágott a földhöz Karolina lába elé. Az áldühöngőt a szomszédok fogták és kötözték le, a kihívott orvos pedig akkora adag altatót nyomott bele hátul domborodó felébe, hogy csak másnap délután nyitotta ki a szemét. Ekkor nagy megnyugvással konstátálta, hogy a lakás feldúlva, felesége szekrénye pedig üresen tárogat. Hősünk tehát megoldotta a gordiusi csomót, az antagonisztikus ellentmondást.

Nehemoda Konrad igazgató urat és unokahúgát többé senki sem látta a városban.

Jeromos-Aladár tündöklése pedig — ha ez még egyáltalán lehetséges — e naptól kezdve még magasabbra csapott. A kollegák és egyéb ismerősei szinte kézzel-kézzel adták, minden este másutt vacsorázott, dédelgette, sajnálta szegény elhagyottat. Olyannyira, hogy egyik-másik hölgyismerőse, barátai felesége odáig ment a sajnálkozásban, hogy be-bekopogtatott hozzá, mindig akadt valami rendbetennivaló nála. S most kezdte igazán sajnálni, mit veszített tíz-tizenöt év alatt, amikor a női nem kecsel és bájai nélkül fecsérelte idejét, s most vált élő valósággá az a különbség, ami elhízott élettársa, s ezek között a karcsú, de fejlett technikájú fiatalasszonyok ölelése között volt.

Aladár röppályája delelőjén szárnyalt, a legmagasabb ponton, amelyben korábban nem is hitt volna, olyan hihetetlen magasságban, hogy Hubertusz és szilva nélkül is szédült, ha a közönséges halandókra letekintett. Annnyira megszédült, hogy hinni kezdett az öröklétben, saját öröklétben. Örökké mámoros fejjel lépdelt az utcán és a hivatali asztalok között, egyre később, majd egyre ritkábban ült főkönyvelői üvegketrecek mögé. Azt viszont sóváran leste, mikor nyílik meg számára az igazgatói ajtó, hogy az üvegfüre helyett a tapétázott szoba bőrfoteljébe ül-hessen.

Egyszer aztán váratlanul megnyílt.

Kétnapi csavargás után mámoros fejjel tizenkét óra felé bebotlott az intézetbe. Ahogy a csapóajtó összecsuklott mögötte, minden szem reá tapadt. S ezek a szemek most tökéletesen mást mutattak, mint eddig. Nem az alázat, az egytérzés, a rokonszenv meleg sugarait, hanem valami ijedt és bárgyú hidegséget. Aztán gyorsan elfordultak róla a fejek, s mindenki buzgón munkája felé hajolt.

Jeromos-Aladárt valami hűvös szellő csapta arcon.

Egyszer egy balatoni borpincében érzett hasonlót. Mi van itt? Mi történt ezekkel?

Varga bácsi a fölébe súgta.

— Menj be hamar! Vár az öreg.

— Miféle öreg? — Szent isten, csak nem a bécsiék jöttek haza?!

— Hát nem tudod? Az új igazgató.

— Olyan is van?

— Három napja. S azóta vár rád...!

Dülöngélve lépdelt a tapétázott ajtó felé, s tíz perc múlva — visszajövet — kisé rogyadozó lábbal. Alig találta meg üvegketrecek ajtajagombját.

A többi gyorsan jött, és nem is nagyon érdekes. A zuhanás — nagy magasságból különösen — egyre gyorsul és megállíthatatlan. Mire körülnézett, magára maradt. A vacsorai meghívások, a női látogatások, nagy közös ivászatok úgy elmaradtak, mintha az egész csak álom lett volna. Tíz deka tepertő, tizenöt parizer. Pfu! de ronda tud lenni az élet! Már a szilvának sem a régi az íze. Egy hét, s mi maradt Jeromosból? Egyedül csatangolások, külvárosi butikok. S egy este a döntő lépés. Nem iszik többet, soha többet nem iszik, csak még ezen a három éjszakán át! Aztán soha!

Megkésztet volna?

Es ekkor egyre jobban hiányozni kezdett Karolina, akinek a lábához lehetett vagdosni a tányérokat, falhoz a drága kerámiát. S milyen rettenetesen hiányzott valaki, akinek a tenyerével vagy akár az öklével is nekimehet.

Vagy talán neki is ment? Hiszen körülötte felborult asztalok, valakinek véres az orra. Aztán a szirénázó rendőrautó, s kocsiakadás. Valami jéghideg cella reggelig, egy fehér köpenyes orvosfele, s megint egy kocsi.

A ház falán, ahova bevitték, ez állt: Idegosztály.

A folyosón egy padra ültették. Ekkor már teljesen józan volt és feltűnően nyugodt.

— Azonnal jövök, innen el ne mozduljon!

Valahonnan a folyosó végéről ételszag úszott az orrába. Töltött káposzta. Rettenetesen utálta gyerekkora óta. Főállt, s puha léptekkel odalopakodott. Óvatosan benyitott. Még köszönt is. Aztán villámgyorsan egy polchoz ugrott, a hatalmas torony tányért kapott a kezébe. Ez nem tizenhat volt, lehetett ötven is. Egyetlen mozdulattal földhöz vágta.

Amikor egy ágyban magához tért, hiába próbálta mozgatni a kezét. Aladár, a tündöklő, kényszerzubbony fesszült.